

N.º 30

BARCELONA 15 DE MAIG DE 1884

ANY III

L'AVENÇ

LITERARI * ARTISTICH * GIENFICH

REVISTA QUINZENAL IL·LUSTRADA

ANTONIETA DE BELLCAIRE

Felibresa de l' Euro

LITERRARI I ARTÍSTIC I CIENTÍFIC

REVISTA QUINZENAL IL·LUSTRADA

ANTONIETA DE BELLCAIRE

FELIBRESA DE L' EURA 's sotafirmava *Antonieta de Bellcaire*, anomenada aixís per la vila de sa residència habitual. Era nascuda en Nimes, pero tenia molts poch mesos quant ab sos pares se 'n aná á viure á Bellcaire.

Al llegir las poesias d' aquesta felibresa, sorprendria á qualsevol lo trobar en ellas tanta amargor com s' hi troba, si ignorés l' estat d' ánim en que debia escriure la jove poetisa.

Certament deu causar extranyesa que una jove de setze á vinticinch anys, edat en que Antonieta escrigué sas poesias, adorada de sa familia y rodejada de bons amichs, exclame:

«La mort me fai pas pòu:
Porto moun bonur sus sa caro!...»

y en altre de sos cants:

Vole mourì, moun Dieu! escouto ma preiero,
Que lou jour de ma mort sara moun plus bèu jour!»

No 's cregue que aquestas exclamacions, y otras de paregudas que en la major part de las composicions d' Antonieta se troban, siguin fillas d' un sentiment fingit, no. Un sentiment pot fingirse, mes per molta habilitat que 's tinga en ferho, no pot menys de deixarse entreveure la falta d' espontaneitat, sobre tot si l' autor per-

sisteix en lo fingiment en distintas composicions. Las de la felibresa de Belcaire, totas portan un marcat sagell de dolor, de totas ne surt una queixa, un lament, un desitj de mort, expressats ab l' exactesa y facilitat propias del que viu en sufriment.

Ella fa que la cegueta 's lamente de no poder veure 'ls colors, que li diuhen que sont bells, de las flors que olora y dels aucells que sent cantar, de no poder contemplar la brillantor dels raigs del sol y de no poguer veure per jamay á sa mare que l' estima com á son Deu; ella fa contar á l' aureneta que totas las primaveras va á fer son niu sota de la seva finestra, que ha vist moltes flors cullidas avans d' ésser obertas y que ha vist tendras donzellas morir d' amor; ella fa que ab tristura lo soldat se despedeixi de sa mare y de sa aymada; ella canta á son rellotje perque posat demunt de son cor sab totas las sevas penas y podrá contarlas á ne 'l seu aymador á qui 'n farà present avans de morir; ella, en fi, fa notar que en la terra may trovem mel sense amargura, que veyem caure neu del cel mes hermós, que 'ls dias mes felissos tenen sas nits de tristesa y que molt sovint lo bressol del amor es la seva tomba.

Natural era que la jove felibresa estigués possehida d' aquest sentiment de tristor.

Antonieta era una d' aquestas naturalesas en las que s' hi nota un gros desequilibri entre l' esperit y la part física; aquell potent y aquesta feble. En tal lluyta en ella mateixa, la part física havia de sucumbir. Aixís fou que desde 'l comens de la seva vida va veure 's presa d' una malaltia mortal y vivia sentintse morir. Aquesta terrible lluyta acabá promte com era de preveure, apenas la felibresa havia complert los vinticinch anys.

Per aixó es que ella ab tot y ésser jove, no cantava la primavera, sino la tardor, la cayguda de la fulla; per aixó en mitj de son dolor físich, demanava la mort:

«Mando-me lèu la mort; sa voues tant esfraiouso
M'agradara, moun Dieu, coume un bèu cant d'amour.»

Aquest vel de melancolia se trova fins en algunas poesias que te amorosas, com si hagués sigut víctima d' un amor desgraciat.

Un biógrafo d' Antonieta, lo felibre en Lluís Roumieux, com ella nascut en Nimes y resident en Belcaire, 'ns diu que ella refusava que se li parlés de contraure matrimoni; y en algunas cartas fami-

liars que 'ns transcriu 'l mateix biógrafo, manifesta la felibresa la resolució de no casarse.

Ab tot, ella canta l' amor:

«Sies dòu malurous l'unique tresor...
Saves adouci l'amaroun dòu sort...
Dòu divin alen floureto embaumado...»

escriu en son cant *Amour*; si be parlant del amor en un altra poesia diu:

«Elo que d'espino a clafi la vido
E que dins si joïo a tant de doulour!...»

De manera que no 'ns cap lo menor dupte de que Antonieta alentava en son cor una passió amorosa y que si no volia realisar lo seu desitj, fora tal vegada perque 's veyia tant greument enmalaltida. Per aixó seria ben segur que procurava ofegar aquest sentiment, altra contrarietat que debia amargar á aquella existencia delicada.

Nos confirma aquesta opinió la poesia titolada *Vèspre d' Abriéu*, en la que pregunta als raigs de la lluna que penetran en sa cambra, si van allí pera sorprendre 'l nom que ella repeteix dormint y dirigint-se al astre de la nit diu:

«... te dirai tout, ma douso counfidento;
Saupras perque moun cor es sèmpre entrístesi;
Couneirias li tourmen de moun amo doulènto,
Mi proujet de bonur tant lèu envanesi...»

Pero acaba la poesia sense dir cap nom, sense revelar lo nom que á la lluna revelaria.

Y d' igual modo en la poesia á son rellotje, li diu:

«E quand vendra lou jour que quitarai la vido
A-n-èu te dounarai...»

sense manifestar qui es aquest *ell* á qui 'l donará.

Aquestas circumstancias personals de la felibresa de Belcaire, la salut perduda y un amor misteriós forsadament ofegat, li ferian l' imaginació y la feyan esclatar ab expontaneitat en cants tristos, melancólichs, de pressentiments fatals. En pochs poetas se troba com en

ella tant de sentimentalisme sense que 's vegi que no es fals. L' idioma provensal te una qualitat la mes á proposit pera las composicions del género en que las escribia Antonieta; aquesta qualitat es una tendresa com no la te cap altre idioma.

Lo sentiment natural, ben expressat en versos fàcils, escrits ab la tendresa propia del idioma; fan que la collecció de poesias d' Antonieta de Belcaire sigui de las mes delicadas y escullidas entre las nombrosas ab que conta 'l modern renaixament literari de Provença.

¡Dia de dol sigué pels felibres provensals lo 27 de janer de 1865 en que va morir la *felibresa de l' eura!* ¡Cóm lamentaren tots ells la mort de la seva germana en poesia!

En la corona poética que li dedicaren, Roumanille, Mistral, Roumieux, Aubanel, Mathieu, Crosillat, Brunet, Michel, Tavan, Marceliu, Bonaparte-Wyse, Vidal, tots, en fí, los mes renombrats felibres junt ab las felibresas Roso-Anais Roumanlle y Azalais, en sentidas estrofas expresaren la seva pena. Al llegirlas, hem de dir com lo poeta francés Jules Canonge dirigintse á la mare d' Antonieta després de la mort d' aquesta:

«Ah! d' elle ce qui reste est plus que son image;
ce qui doit resplendir partout sur ton passage;
c'est d'un charmant esprit le reflet immortel;
c'est le nom sur la terre et l'âme dans le ciel.»

Las composicions poéticas es precis llegirlas originals pera apreciarlas degudament; mes, pera 'ls lectors que no comprenan lo provensal, traduhirem una de las derreras poesias que escrigué Antonieta. Conservarem la mateixa metrificació del original; y si be la traducció no 'ls donará idea de la bellesa de la forma ni de la dolsura d' expressió; podran en certa manera ferse cárrech dels conceptes, traduhits casi be literalment.

PLAÑY

Com en la terra visch de la desgracia presa,
No 'm deixes consumir en mitj del greu dolor!
La mort dóna 'm aviat: sa veu que fa feresa,
M' agradará, Deu meu, com un bell cant d' amor.

La ditxa d' aquest mon, d' amarchi plant es regada;
 Las horas de més goig, també senten á fel;
 Ma pobra y trista nau, té pó á la mar airada...
 Tant sols estaré be morant en lo teu cel!
 Aquí, jamay trobem la mel sense amargura;
 Veyem caure la neu del cel mes pur y clar;
 Lo dia mes felis sa nit te de tristura
 Y 'l brés del cast amor, sa tomba 's sol tornar!...
 En tú penso; no mes en tú m' ánima pensa...
 La prens y t' aymarà per sempre al teu entorn...
 Jo vull morir, Deu meu, escolta ma volensa,
 Que 'l dia de ma mort será mon mes bell jorn!

CONRAT ROURE

Canalobre de ferro del santuari dels Archs

(Del Anuari de la A. E. C.)

ESBOSSOS CRÍTICHS

FRANCESCH MATHEU

(Continuació)

Lo que las obras posteriors de 'n Matheu deixin de marcar una personalitat propia; mes es ben sapigut que may sol parlar lo poeta ab tanta sinceritat com en aqueixos volums fruyts primers de l' arbre de la poesia que en ell comensa á arrelar pera anar donant despres successivas cullitas. La sava es nova, vessanta; lo fruyt s' anticipa devegadas á la estació, fins naix á mitj fer, però tal volta aquell es lo mes espontani, lo *clixé* que ha de servir pera 'ls demes.

Lo que á la generalitat passá també á 'n Matheu. No possehia encara la forma com la posseheix avuy, però sentia y cantá. Quant l' estudi y la práctica han perfeccionat al artista en lo maneig de sas eynas lo pensament de sa obra's tortura, fins se falsifica; quant la eyna no 's domina lo pensament sol tenir menos art, pero mes naturalitat. Y naturalitat, expontaneitat hi ha en las *Cansóns alegres d' un fadri festejador*, com no podia haverlas despres quan lo *fadri festejador* se digué ja en las portadas de sos llibres Francesch Matheu, menos desconfiat del éxit que pogués obtenir. La segona poesia del tomet, la titulada *M' ha dit que si n' es bona prova*. Lo poeta está dominat completament per lo sentiment y al expressarlo deixa correr la ploma ab tota llibertad. La obra naix espontánea, sense treball, tant que 'n surt perjudicada perquè sembla una d' aqueixas poesias mitj infantils que tots hem fet al escalf d' una estreta de ma de la estimada. Y ja que 'l desitj de reforsar ma afirmació m' ha fet descendre á detalls no vull passar per alt, á propó-

sit de la composició que m' ha servit de exemple, una influència que s' hi nota, tant passatgera que no ha de sentir-se en las obras successivas de 'n Matheu. Los versos que diuen

Amor, amor, fins á besar ma testa
baixa l' alé de ton diví parlar,

¿no descendeixen per línea recta d' Ausias March? Lo que d' aquests, crech jo que podria dir-se d' alguns mes.

Hi ha en lo volum un grupo (verdaderas cansóns ab tornada la major part) que respiran també frescor, vida jove y fácil, un grupo en que l' esfors no s' hi nota, en que 'l pensament rondant indecis entre las puntas de la ploma no ha buscat gayre temps lo millor vestit ab que mostrarse. L' autor las ha barrejat ab las demes però 'l lector atent pot anarlas separant y agrupantlas com á unas germanas que totas tenen lo mateix ayre de familia. En certas cansóns d' aquestas, com en las tituladas *Pluja d' Abril* y *Si fos ara*, s' hi nota tota la lleugeresa mitj ignocenta, mitj intencionada d' algunas poesias de Víctor Hugo, d' aquell Víctor Hugo que escribia *La Coccinelle*, la *Vieille chanson du jeune temps*, etc., en las estonas que's dignava deixar d' ésser gegant pera descendir á ésser home, y home de bon humor.

Sol de nit, *Allí* y *Tots sols* son tres composicions que semblan desmentir ma idea de que l' autor no dominava encara son pensament. La primera y la segona son dugas monadetas de innegable encis, que deuen en sa major part á l' art ab que está conduhida la marxa de la composició; la tercera está escrita en versos de nou sílabas, qual armonía, monótona sempre á despit de l' art que s' hi esmersi, s' interromp aquí ab molt acert per un vers de sis sílabas. Te una concissió y cert objectivisme en la manera de pintar la escena que son de tot punt artístichs. Donchs be, en aquest art, sobre tot en la primera y tercera, hi trovo jo un xich de reminiscència que basta per sí sola á autorisar ma afirmació. Aquella flor de nit que lo sol panceix y que per lo tant se panceix també quant surt á sa finestra la estimada del poeta, es un verdader *lied* alemany; aquella habilitat de *Tots sols* te sens dupte mes de propi, però ¿no es també un xich la habilitat de Heine?

La influència d' aquell en l' *Epitalami* que segueix algunas planas despres, es notoria. L' esperit del poeta alemany s' ha compenetrat per un moment ab lo del poeta catalá y aquest ha produhit una

poesia que aquell no 's desdenyaria de firmar. La marxa de la composició, aquella mejestuositat de la primera estrofa que no pot conservar-se en las demes á pesar de lo pocas que son y ha de acabar ab una sarcástica riallada; aquell comensament purament descriptiu y d' una ironia pérvida que s' amaga pera no descobrirse fins mes en-devant; aquells personatjes que semblan fantasmas rodejats de núvols misteriosos y aparescuts aixís al poeta en mitj d' un somni; fins aquells dos tochs del final que apareixen subratllats, ¿qué mes? fins lo títol de la composició, tot está vuydat en aquell motllo que Heine 's fabricá pera son us especial grabanthi en lo fons son sagell de tal manera que marca totas las obras que en ell van á pendrehi forma. Heine es, pera 'l poeta jove en quals mans cau, una sirena que casi sempre logra atreure. A altres autors se 'ls pren per mestres y no vos roban vostra personalitat pera imposarvos la seva; á Heine no. O vos feu ell ó deixeu de llegirlo y os preveniu contra sa influéncia.

Y ab tot y aixó l' *Epitalami*, fet per en Matheu, m' agrada, y m' agrada molt.

No terminaré mas observacions sobre las *Cansóns d' un fàdri festejador* sense fer menció de la poesia *La vella*. En sas estrofas, d' escas ressó en apariéncia, hi ha, á mon parer, quelcom del esperit ample y viril de *La Copa*.

A bon segur que si l' autor llegeix aquest estudi trovará ja que m' hi allargat massa parlant d' un volum al qual ell no dona gayre importáncia y no recorda casi be la generalitat del públich. Fem punt sobre aixó y examinem altrás obras de las quals no podria dir-se lo mateix sino ab evidentá injusticia.

RAMON D. PERÉS

(Seguirá.)

poesia que aquell no s' desdenyaria de firmar. La marca de la com-
posició, aquella majestuositat de la primera estrofa que no pot com-
parar-se en les altres a pesar de lo pocas que son y ha de acabar ab

una versió trinitaria: aquell comensament
d'una línia pèlida que s'anaga per
les unes d'elles personatges que
els misteriosos y aparatosos
en aquells dos versos del final que apare-
cen a l'entorn de la composició, tot està ve-
l·lós i té una gran especial grada

de la manera que marca totas las obras
de la línia es para l'obra jo-
que así sempre ha de ser

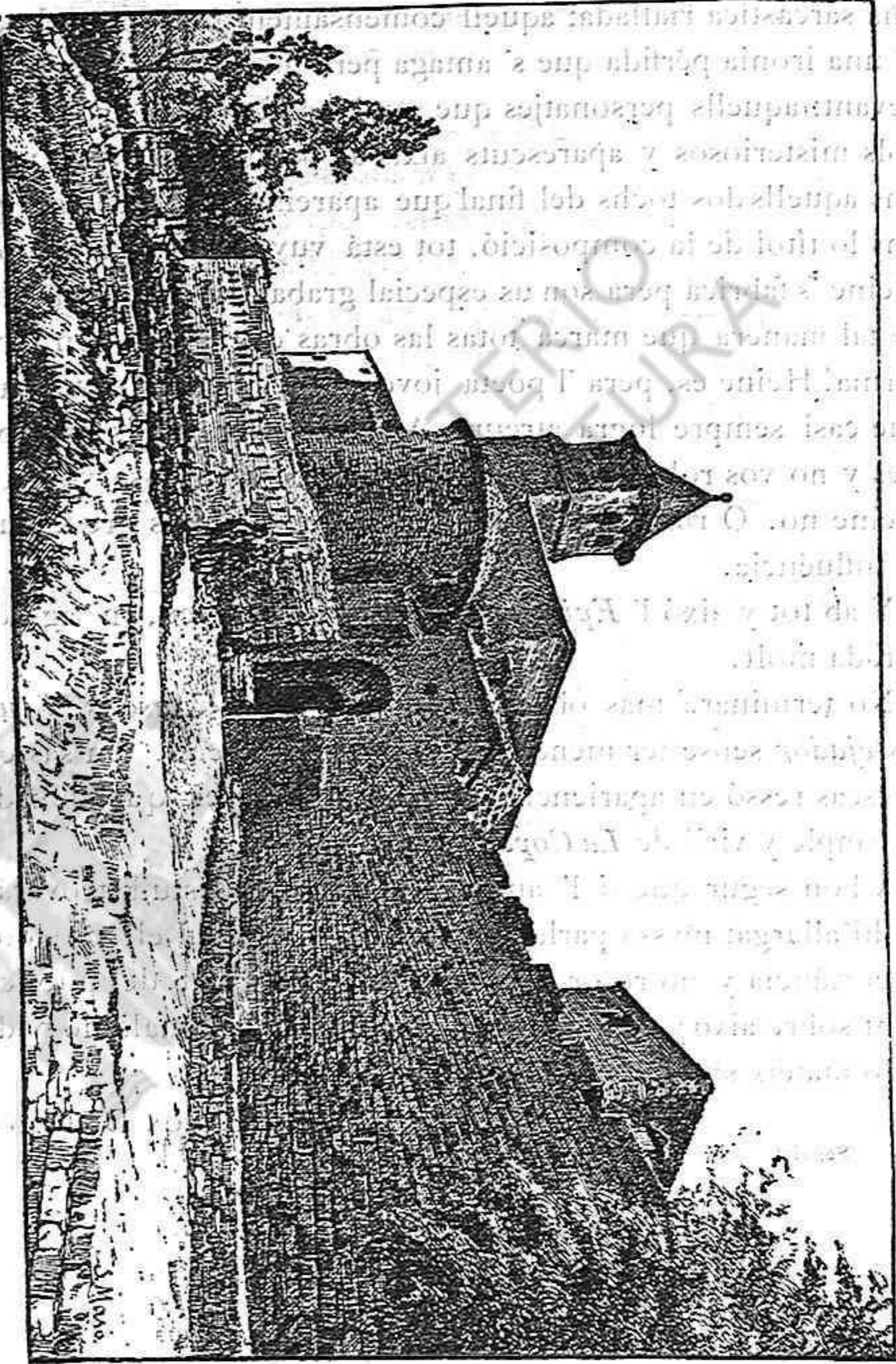
no y no vos tro-
la línia. O
se d'elles.

no ab la línia
la línia.

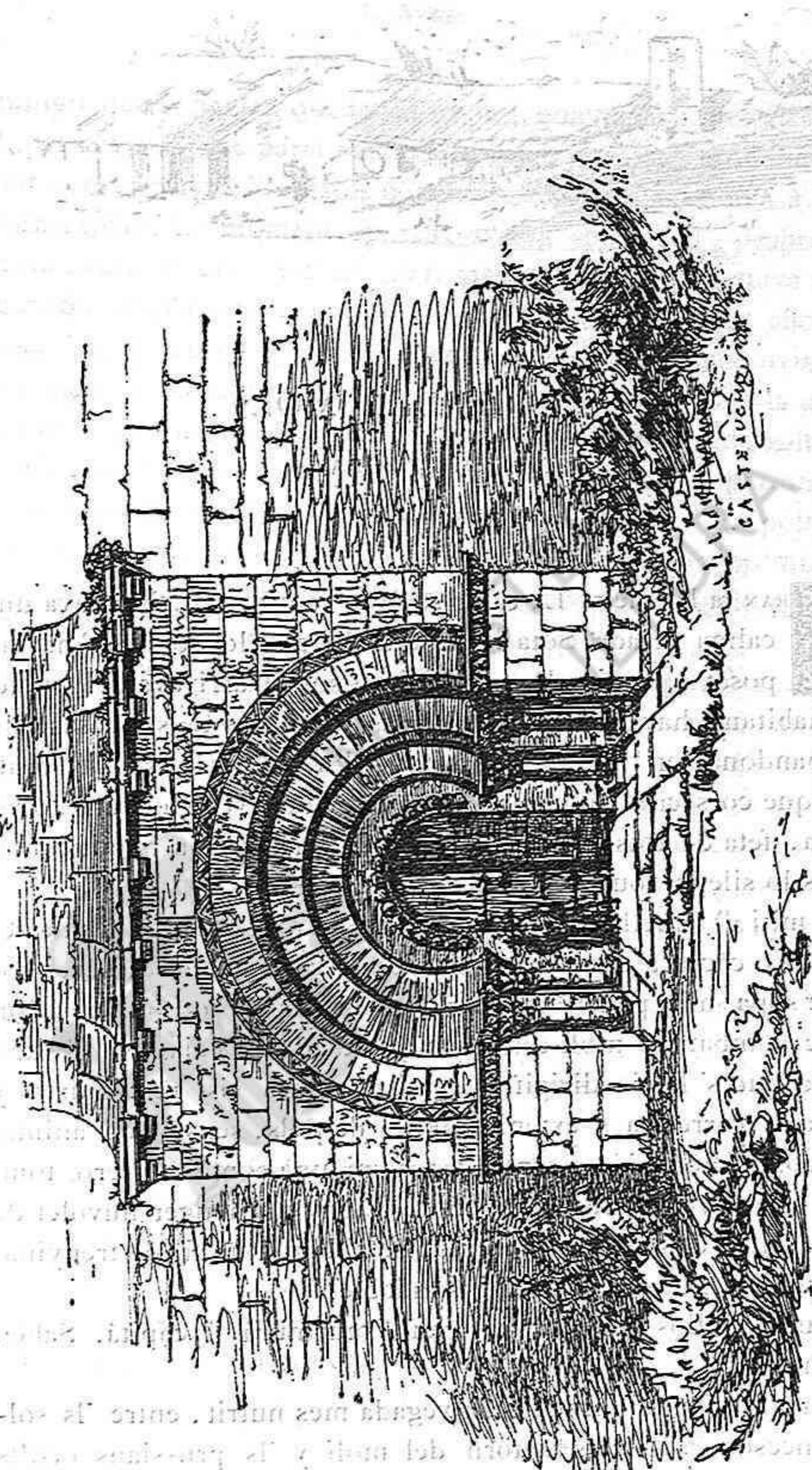
no té un aspecte
de la línia que
de la línia que
de la línia que

de la línia que
de la línia que
de la línia que

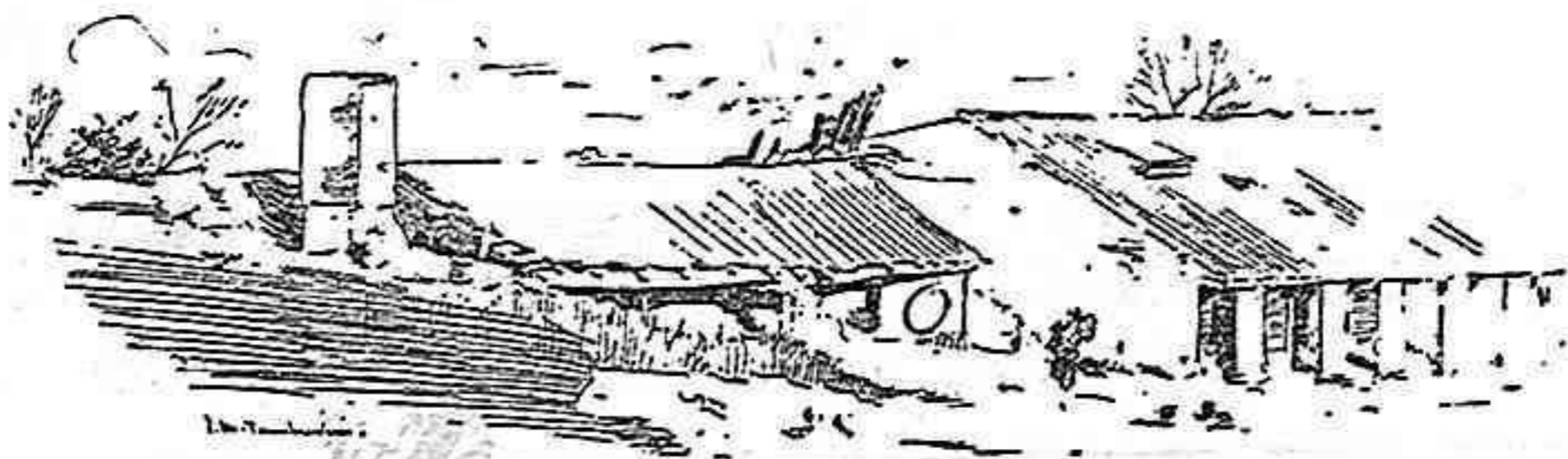
de la línia que
de la línia que
de la línia que

Porta de las Monjas a Jaca
(Del Anuari de la Associació d' Excursions Catalana)

Portada de la Iglesia de Porqueras
(Del Anuari de la Associació d' Excursions Catalana)

L' ATACH DEL MOLÍ

PER EMILI ZOLA

(Continuació)

ERAN ja las deu. La calor se feya sentir molt. Regnava una calma pesada. Sota 'ls cuberts del pati los soldats s' havian posat á menjar la sopa. Ni un soroll arrivava del poble, quals habitants havian barrat las portas y finestras de sas casas. Un gos, abandonat en mitj del camí, udolava. Dels boscos y prats vehins que corsecava la calor, sortia com una veu llunyana, prolongada, feta de tots los alés d' ayre esbarriats. Un puput cantà. Despres lo silenci fou encara mes gran que avans.

Y en mitj d' aquella atmósfera adormida, de cop se sentí una detonació. Lo capitá s' aixecá precipitadament; los soldats deixaren sos plats de sopa, mitj plens encara. En pochos segons tothom era á son lloch de combat; lo molí estava ocupat de dalt á baix. No obstant lo capitá que s' havia dirigit al camí no havia vist res: á dreta y esquerra la carretera s' extenia blanca de pols, sense una ánima. Una segona detonació se sentí, y res, ni una sombra. Pero, tombantse, va entreveure cap al cantó de Gagny un lleuger nuvolet de fum que entre dos arbres s' elevava semblant á un fil de trenyina. Lo bosch continuava tranquil, insondable.

—Aquests pillos s' hi han internat, murmurá 'l capitá. Saben que som aquí.

Llavoras lo foch continuá cada vegada mes nutrit, entre 'ls soldats francesos col·locats entorn del molí y 'ls prussiáns ocults derrera 'ls arbres. Las balas xiulavan per sobre del Morella sense ocasionar baixas ni als d' un cantó ni als del altre. Los cops de fusell sortian irregularment de cada garriga no veyentse mes que 'l fum mandrosament balansejat pel vent. Aixis durá prop de dugas horas. L' oficial cantava entre dents ab indiferencia. Francisca y

Domingo, que s' havian quedat en lo pati, guaytavan, tot estirant lo coll, per sobre d' una paret baixa. Res los interessava tant com cert soldat ocult darrera 'ls restos d' una llanxeta vella; estava á boca terrosa, espiant lo moment oportú, aviava son fusell, després se deixava caure en un sot d' un xich mes endarrera y tornava á carregar. Sos moviments eran tan hábils, tant lleugers, tant plens de gracia, que 'l véurel feya riure involuntariament. Degué ovirar lo cap d' algun prussiá perque s'aixecá promptament y engaltá la arma; mes avans que hagues pogut tirar llensá un crit, doná una volta sobre si mateix y rodá al sot ahont sas camas tingueren per un instant la tivantor convulsiva que s' observa en las potas d' un pollastre quant se 'l mata. Lo soldat acabava de rebre una bala en mitj del pit. Era 'l primer mort. Instintivament la Francisca havia agafat la ma de 'n Domingo y l' hi apretava nerviosament.

—No os quedeu aquí, digué 'l capitá. Las balas hi arriuan.

En efecte, un cop sech havia ressonat en lo vell om del pati y un tros de branca queya tot balandrejant. Mes los dos joves no 's apartaren del lloch, clavats en ell per la ansietat ab que seguian l' espectacle. De la vora mateixa del bosch un prussiá havia sortit bruscament de darrera un arbre, com d' entre bastidors, y assotant l' ayre ab sos brassos queya extés d' esquena. Y res va móures ja; ab dos morts semblavan dormir al sol; ni una ánima alterava la pesada calma de la campinya. Fins los espatechs dels tiros cessaren. Sols lo Morella xiuxiuhejava ab clar soroll.

Mestre Merlier guaytá ab ayre de sorpresa al capitá com preguntantli si tot estava ja acabat.

—Ara ve 'l gran cop, mormolá aquest. No os ne fieu; aneusen.

No havia acabat de dirho quant se sentí una terrible descárrega. L' om quedá com segat; una volada de fullas comensá á donar voltes per l' ayre. Per fortuna 'ls prussiáns havian tirat massa alt. Domingo arrossegá, s' emportá casi be á la Francisca, mentres mestre Merlier los seguia cridántlos hi:

—Fiqueuse al celleret, que te las parets groixudas.

Mes ells no l' escoltaren pas sino que entráren á la sala ahont uns deu soldats esperavan silenciosos, tancats los finestróns y guaytant per las escletxas. Lo capitá s' havia quedat sol en lo pati, ajupit darrera la paret, mentres anavan seguint furiosas descárregas. A fora, 'ls soldats que hi havia apostats, no cedian lo terreno sino pam a pam. No obstant, entravan un á un tot arrossegantse, quan

l' enemich los havia desallotjat de sos amagatalls. Sa consigna era de guanyar temps, de no deixarse veure, perquè 'ls prussiáns no poguésen sapiguer quinas forsas tenian devant d' ells. Passá una altre hora; y, al entrar un sargento, dihent que á fora no hi havia sinó dos ó tres homes, l' oficial se tregué 'l rellotje, tot murmurant:

—Dos quarts de tres... ¡Apa! hem d' aguantar quatre horas!

—Va fer tancar lo gran portal del pati, y tot estigué á punt per una resistència enérgica. Com que 'ls prussiáns estavan á l' altra banda del Morella, no hi havia que témer un assalt repentí. Dos kilómetres mes amunt hi havia un pont, però sens dupte ignoravan que existís, y era difícil de creure que atravessessen lo riu. L' oficial no feu donchs mes que fer vigilar lo camí. Tot l' esforç se dirigia á dur la acció cap al cantó de la campinya.

Las escopetadas havian tornat á parar. Lo molí, sota 'ls raigs xafogosos del sol, semblava mort. No hi havia ni un sol finestró overt, no sortia cap soroll de dintre. Ab tot y aixó, poch á poch s' anavan veyent uns quants prussiáns á la vora del bosch de Gagny. Treyan lo cap, s' atrevian á sortir. En lo molí alguns soldats comensavan á engaltar los fusells, però 'l capitá va cridar:

—No, no, espereu... Deixeu los acostar.

Hi posaren molta prudència, guaytant lo molí ab un ayre recelos. Aquest vell casal, silenciós y ensopit, ab sos cortinatges d' eura, 's veyá que 'ls amohinava un xich. No obstant, avansavan. Quant n' hi va haver una cinquantena en lo prat de devant, l' oficial digué un sol mot:

—¡Aviheu!

Se sentí un fort espatech, al que seguian alguns tiros aislats. Francisca, agitada per un tremolor, s' havia posat involuntariament las mans á las orelles. En Domingo, derrera dels soldats, no feya més que mirar; y quant lo fum fou un xich dissipat, va veure tres prussiáns estesos al mitj del prat. Los demes s' havian l lensat derrera 'ls salzers y 'ls pollanchs. Lo siti comensá.

Durant mes d' una hora, 'l molí va ser acribillat per las balas, fuhetejantli las parets com una calamarsada y al rebotre contra la pedra se las sentía aixafarse y caure al áygua. En lo bosch s' hi enfonzavan fent un soroll sort. De tant en tant, un estellament anunciava que tocavan á la roda. Los soldats desde dins, estalviavan sas escopetadas; no tiravan si no quan podían apuntar ben be. De temps en temps, lo capitá consultava 'l rellotje; y, al moment que una

bala foradant un finestró va anar á amagarse al sostre, va murmurar:

—Las quatre, no 'ns sostindrem pas.

En efecte, poch á poquet, las escopetadas anavan esberlant lo vell molí. Va caure á la áygua un finestró foradat com una punta, y fou necessari reemplassarlo per un matalás. Mestre Merlier, s' exposava á cada punt per anarse á enterar de las averias de sa pobra roda, quins cruixits li arribavan al cor. Aquesta vegada si que, ja havia ben fet á tots; may mes la podrian apedassar. En Domingo havia suplicat á la Francisca que 's retirés, però aquesta no volia moures de son costat; s' havia assentat darrera un gran armari de roure que la protegia. Ab tot, una bala aná á parar al armari, que produhí un so grau. Alashoras, en Domingo 's colocá devant la Francisca. Encara no havia tirat, tenia la escopeta á la ma, sens poguerse acostar á las finestras perque 'ls soldats las ocupavan de llarch á llarch. A cada nova descárrega, s' estremia 'l paviment.

—¡Alerta! cridá de promte 'l capitá.

Acabava de veure eixir del bosch tota una massa pesanta, sombria. Acte seguit esclatá un formidable foch de guerrillas. Semblá que una terrible avalanxa passava sobre 'l molí. Va despendres un altre finestró y las balas entráren per la overtura de la finestra. Dos soldats rodoláren per l' enrajolat. L' un ja no 's bellugá mes; lo varen arrimar á la paret perque feya nosa. L' altre 's retorsava demanant que 'l rematessen, però ningú l' escoltava, las balas anavan entrant sense parar; cadahú 's parapetava buscant un bon lloch, pera poguer desde allí contestar. Hi hagué un nou ferit; aquest no va di ni un mot, va anar á escolarse á la vora d' una taula, ab ulls fixos y esparverats. Devant d' aquells morts, la Francisca havia enretirat sa cadira maquinalment, per asseures á terra recolzada á la paret; allá 's creya mes petita y mes lluny del perill. Havian anat á cercar tots los matalassos de la casa, y pogueren tapar la meytat de la finestra. La sala s' anava omplint de despullas, d' armas rompudas, de mobles esventrats.

—Las cinch, va dir lo capitá. Aguanteu fort... Ara voldrán mirar de passar la áygua.

En aquest moment, la Francisca feu un crit. Una bala, de rebot, li havia passat á ran del front, d' ahont li lliscaren unas quantas gotas de sanch. Domingo la mirá, y despres acostantse á la finestra, avia sa primera escopetada, y ja no va parar. Carregava, tirava, sens

preocuparse de lo que prop d' ell passes, no mes de tant en tant pegava una mirada á la Francisca. Per lo demes, no hi anava depressa, apuntava ab compte. Los prussiáns vorejaren los pollanchs, y, com havia previst lo capitá, intentavan lo passatge del Morella; però cada vegada que un d' ells s' hi atrevia queya á terra, ferit al cap per una bala d' en Domingo. Lo capitá, que seguia aquest joch, n' estava meravellat. Va complimentar al jove, dihentli que estaria molt content de tenir forsas tiradors com ell. En Domingo ni l' escoltava. Una bala li va ensetar la espatlla, un altra li contussioná 'l bras. Y ell tira que tirarás, sempre, sense parar.

Moriren dos soldats mes. Los matalassos, tots esmicolats, ja no servian per tapar las finestras. Pareixia que una nova descárrega devia endursen tot lo molí. La posició ja no era sostenible. No obstant, l' oficial repetia:

—Aguanteu fort... Mitja horeta mes.

Aquesta vegada, fins contava 'ls minuts. Havia promes á sos quefes que aturaria á l' enemich fins al vespre, y no hauria reulat ni una sola de sabata avans de l' hora que havia fixat per la retirada. Conservava son ayre amable, mitj rihent á la Francisca, á fi de animarla. Ell mateix havia cullit lo fusell d' un soldat mort y tirava de temps en temps.

Ja no quedavan sino quatre soldats á la sala. A l' altra banda del Morella 's veyan los prussiáns en massa, y era evident que d' un moment al altre anavan á passar lo riu. Encara passaren uns quants minuts mes. Lo capitá, testarut, no volia donar la ordre de retirada, quant comparagué un sargento dihent:

—Ja son al camí, 'ns sorpendrán per derrera.

Los prussiáns devian haver trovat lo pont. Lo capitá 's tregué 'l rellotje.

—Cinch minuts mes, va dir. No serán pas aquí d' aquí cinch minuts.

Despres, á las sis en punt, va consentir per últim á fer sortir sos homes per una porteta que donava á un carreró. D' allí, 's tiraren en una clotada, d' ahont eixiren á las arbredas de Sauval. Lo capitá, avans d' anarsen, havia saludat molt cortesment á Mestre Merlier, tot excusantse. Fins havia anyadit:

—Entreteniulos... Ja tornarem.

Mentrestant, Domingo s' havia quedat sol á la sala. Tirava sempre, no sentia res, no veyava res. No sentia sino la necessitat de

defendre á la Francisca. Los soldats eran tots fora, sense que ell ni sisquiera n' hagues hagut esment. Apuntava y matava un home á cada tiro. De cop, se sentí un gran soroll. Los prussiáns, per derre-
ra, acabavan d' entrar al pati. Domingo aviá son derrer tiro, y 'ls prussiáns se tiraren sobre d' ell, quant encara sa escopeta fumejava.

Quatre homes l' aguantavan. Uns altres baladrejavan entorn d' ell en una llengua esgarrifosa. Poch faltá perque no l' escanyessen tot seguit. Francisca s' havia tirat entre mitj, suplicant. Però entrá un oficial y 's va fer entregar lo presoner. Després d' haver cambiat ab sos soldats algunas paraulas en alemany, se tombá de cara á 'n Domingo, y li digué ab rudesa y en molt bon francés:

—D' aquí duas horas sereu fusellat.

(Seguirá)

Runas de la Colegiata de Santa María á Besalú

(Del Anuari de la A. E. C.)

reixen bastant de las demes ilustracions del *Anuari*.—III. *Una excursió á Molina de Aragon* per J. Alsina y Lubian, ab una bona heliografia.

La secció de *Poesia*, que en lo primer *Anuari*, 's composava d' algunas poesias alusivas al objecte de la *Associació*, aquest any es formada per un ramellet de cansóns populars, la major part inéditas, recullidas per varis socis y recopiladas y anotadas per D. F. Maspons y Labrós.

La de *Ciencias, arts y lliteratura* compren los següents estudis:

I. *Sobre lo mapa de las Indias Occidentals, atribuhit al mallorquí Prilestana* (1516) per J. Ricart Giralt; hi van adjuntas una reproducció litogràfica á duas tintas del mapa esmentat y un' altre de modern del mar de las Antillas, imprés sobre paper fi, al objecte de poderlo cotejar ab l' antich.—*Nevrópteros, hymenópteros y orthópteros de Camprodon y encontradas vehinas* per Martorell y Penya.—III. *Sepulcre romá en los encontorns de Gironá* per Enrich C. Girbal, memoria acompanyada d' un altra litografia també fora de text ab lo pla geométrich del monument.—IV. *Serinyá y Caldas de Malavella* per Pere Alsius ab una heliografia representant objectes prehistórichs trobats á Serinyá.—*Ressenya històrica de la vila de Blanes* per J. Cortils y Vieta.—VI. *Flora de Calella* per M. Cuní y Martorell.—VII. *Mamíferos del Vallés* per V. Plantada y Fonolleda.

Al cap d' avall del llibre ve la *secció oficial* que comensa per la *crònica* dels treballs empresos per la *associació*, á la que segueix un *índice bibliogràfic* dels principals articles relacionats ab l' *excursionisme catalá*, contingut en las publicacions periódicas que figuran en la *Biblioteca de la Associació d' Excursións Catalana*, en lo que L' AVENS te 'l just dret de queixarse per no véureshi comprés; y entre altres cosas, un informe de la direcció de la secció de Meteorologia ab un estat de las observacions fetas per los delegats de la *Associació* en Monístrol y en la ermita de Sta. Fe del Montseny, durant l' any 1882. Acaba per la llista de socis.

Publiquém á posta aquest lleuger sumari del contingut de la obra, perque nostres lectors pogan mellor ferse cárrech de lo valió que es baix tots conceptes. Los hi recomanem eficazment, per ser un llibre útil, ben fet y que honra al catalanisme.

NOVAS

Lo dia 4 del corrent mes se celebrá en lo saló de Llotja la festa dels Jochs Florals que 's vegé tan concorreguda com de costum. Lo president del jurat senyor Durán y Bas, lo secretari Sr. Franquesa y Gomis y 'l mantenedor Mr. Justin Pepratx llegiren los discursos de reglament. La falta de condicions acústicas del local va fer que no 'ls sentissem prou be pera judicarlos, rahó per la qual aplassem lo ferho fins al dia en que 's publiquen en lo volum anyal que colecciona las composicions premiadas. Aquestas foren las que indicavam en nostre número anterior y lo mateix los autors, á excepció del de *La Caponada* que resultá esser D. Jaume Collell. Se concediren ademes mencions honoríficas á las

poesias tituladas «La cansó de la cadena,» «Marinas,» «Lo cap del dol» y «Cop de Mar» que obtavan á la flor natural y á las tituladas «L' auba de la patria» y «Lo vent mastral» que obtavan á la englantina d' or. Réstans únicamenti excitar al Consistori á que realisi lo mes aviat possible la intenció que se l' hi atribueix d' adelantar mes que altres anys la impressió del volúm.

En lo comensament del estudi crítich sobre Francesch Matheu, publicat en lo número anterior, passáren per alt algunas erradas que 'l bon sentit de nostres lectors de segur haurá corrègit. En la ratlla 33 de la pág. 255, ahont diu *la llegeixis sa*; en la 35 ahont diu *nou llegeixis nous*; en las 37 y 38 ahont diu «ha costat» y «ha valgut» *llegeixis han costat y han valgut*; finalment en la pàgina 256 línea 26 ahont diu *jochs llegeixis tochs*.

Copiem de la Revista francesa *Polybiblion*: «Sembla que M. Zola ha fet deixebles de la altra banda dels Pirineus y entre ells una dona tistingida, á una de quals novelas ha dedicat un article lo *Progreso* de Madrid en un número que avuy conta ja alguns messos de fetxa y que la casualitat porta á nostras mans. L' autor d' aquest article, Jerónimo Vida, no 's mostra en lo comensament gayre favorable á nosaltres.» Lo naturalisme, diu, aquesta part de la lliteratura enutjosa y que fa ascos, que no pot acceptar ni propagar cap persona de bona educació y de bon gust, sobre tot si pretent respectar las antigues y santas creéncias de nostres avis, aqueixa invenció é importació de la corrompuda nació francesa devorada per totas las concupiscéncias desenrotlladas sota la influéncia d' una vergonyosa forma de govern (*se veu que al extranger se 'ns tracta be*), lo naturalisme ha trovat en España una eminent y enérgica propagandista en Emilia Pardo Bazan.» Aquesta escriptora no peca gens d' ideas liberals y avansadas, es ó diu ser católica ferventa, conservadora, y encara mes, en política, y per curull de tot aixó *fidalga gallega*. «Las santas creéncias de nostra religió, las tradicions de nostra política y la sang blava mes pura de nostre poble, tot aixó, afegeix lo crítich, s' ha barrejat en un mateix cervell ab las repulsivas teorias naturalistas.»

Esperem que 'l redactor del *Polybiblion* que haigi escrit tot lo que precedeix no judicará pas que aquesta *boutade*, com diuhen nostres vehins, passi sense protesta en Espanya. Hi ha una frase dura però gráfica ab que calificar totas aqueixas sortidas d' una crítica ignocenta però que 's creu infalible: se 'n diuhen *violonadas*.

De la mateixa Revista es la següent noticia: «Los editors y llibreters dels Estats Units se queixan vivament d' un sistema adoptat per un gran número de botigers, los quals compran per poch preu gran quantitat de llibres, hi enganxan pomposos anuncis relatius á son comers y 'ls cedeixen despres ab gran rebaixa enviantlos en totas direccions.»